

تأثیر آموزش معلمان بر کاهش اختلالات دیکته پایه دوم ابتدایی شهرستان ایزه

یونس احمدپوری

کارشناس ارشد، برنامه ریزی آموزشی، دانشگاه آزاد واحد دزفول

چکیده

از میان انواع اختلالات یادگیری، اختلال درس دیکته شایع تر و پررنگ تر می باشد، واز جمله موارد اختلال درس دیکته می توان به نارسا نویسی، وارونه نویسی، قرینه نویسی، حافظه دیداری، تمیز دیداری، حساسیت شنیداری و بی دقتی اشاره نمود. در این اقدام پژوهی که با عنوان تأثیر آموزش معلمان بر کاهش اختلالات درس دیکته دانش آموزان پایه دوم دبستان امام علی (ع) شهرستان ایزه در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ انجام گرفت، دو کلاس درس با مشخصات تقریباً یکسان از نظر آمار، سابقه و مدرک معلم و تعداد دانش آموز اختلالی، در نظر گرفته شد. یک کلاس را به عنوان گروه آزمایش و دیگری را به عنوان گروه کنترل مشخص و آزمونی به عنوان پیش آزمون از هر دو کلاس گرفته شد که تقریباً به یک میزان دارای اختلالات نارسا نویسی، حافظه دیداری، تمیز دیداری، حساسیت شنیداری و بی دقتی بودند. ولی هیچ کدام از کلاسها دارای اختلال وارونه نویسی و قرینه نویسی نبودند. سپس در طی دو ماه آموزشهای لازم را در جهت شناسایی و کاربرت راهکارهایی برای اصلاح و درمان اختلالات یادگیری درس دیکته کلاس آزمایش به معلم مربوطه ارائه گردید. و پس از آن، پس آزمونی از هر دو کلاس گرفته شد، که نتایج زیر حاصل شد: در فرضیه اول تا چهارم تفاوت بین اختلال یادگیری نارسا نویسی دانش آموزان گروه آزمایش و کنترل به صورت ($CHI-QUAR=3/17$ و $P=0/05$) بوده که در سطح $P<0/05$ معنادار، در فرضیه دوم تفاوت حافظه دیداری دو گروه ($CHI-QUAR=4/24$ و $P=0/04$) که در سطح $P<0/05$ معنادار و در فرضیه سوم تفاوت تمیز دیداری دو گروه ($CHI-QUAR=6/54$ و $P=0/011$) که در سطح $P<0/05$ معنادار و در فرضیه چهارم تفاوت حساسیت شنیداری دو گروه ($CHI-QUAR=3/13$ و $P=0/05$) بوده که در سطح $P<0/05$ معنادار می باشند. ولی در فرضیه پنجم تفاوت بی دقتی دانش آموزان گروه آزمایش و کنترل ($CHI-QUAR=2/06$ و $P=0/15$) که در سطح $P<0/05$ معنادار نیست. بنابراین چهار فرضیه اول تأیید و فرضیه پنجم رد می شود ولی در کل می توان گفت که آموزش معلمان در کاهش اختلالات درس دیکته تأثیر می گذارد.

واژه‌های کلیدی: اختلال، یادگیری، دانش آموزان، گروه آزمایش، گروه کنترل.

مقدمه

از جمله چالش های اساسی و مهمی که در اکثر جوامع گریبان گیر معلمان و کادر آموزشی در مدرسه، و والدین در خانه است؛ بحث اختلالات یادگیری می باشد. متأسفانه در اکثر مواقع به این گونه دانش آموزان برچسب های همچون کودن، بی شعور، مغز تهی و ... زده می شود که علاوه بر اینکه این اختلال درمان نشده بلکه باعث بروز خود کم بینی، ترک تحصیل و انواع ناهنجاری های دیگر می شود.

در کشور ما هم در حدود سه دهه است که از سوی وزارت آموزش و پرورش مراکز آموزشی و توانبخشی دانش آموزان دچار مشکلات ویژه یادگیری ایجاد گشته و در آنها اینگونه دانش آموزان در کنار تحصیل در مدارس عادی برای رفع مشکلات خاص یادگیری از خدمات ویژه پاره وقت بهره مند می شوند. مطمئناً وجود چنین مراکزی می تواند علاوه بر برداشتن بار سنگین تعلیم و تربیت چنین کودکانی از دوش اولیا و مربیان، از بروز ناهنجاری های متعددی که در کمین این گونه افراد هستند بکاهد و در نتیجه شاهد جامعه ای سالم و شکوفا باشیم.

از جمله انواع اختلال یادگیری، می توان به اختلالات درس دیکته اشاره نمود که یک معلم آگاه و با خبر می تواند گامهای مؤثری را در زمینه تشخیص و درمان این گونه اختلالات در دانش آموزان بر دارد. و لازمه بر داشتن این گامهای اساسی در جهت کاهش این نوع اختلال آموزش معلمان در جهت تشخیص و کاربرست راهکارهای اصلاحی و درمانی است. بنابراین با توجه به اهمیت موضوع و ضرورت آموزش در راستای کاهش اختلالات یادگیری، این اقدام پژوهی درصدد بوده است به تأثیر آموزش معلمان در کاهش اختلال درس دیکته دانش آموزان پایه دوم دبستان امام علی(ع) شهرستان ایذه بپردازد.

بیان مسئله:

بسیارند کودکانی که ظاهری طبیعی دارند، رشد جسمی و قد و وزنشان حاکی از بهنجار بودن آنان است. هوششان کمابیش عادی است، به خوبی صحبت می کنند، مانند سایر کودکان بازی می کنند و مثل همسالان خود با سایرین ارتباط برقرار می کنند، در خانه نیز کمک های لازم را دارند و کارهایی را که والدین به آنان واگذار می کنند به خوبی انجام می دهند و از رفتار و اخلاق عادی برخوردارند. لیکن وقتی به مدرسه می روند و می خواهند خواندن و نوشتن و حساب یاد بگیرند دچار مشکلات جدی می شوند.

به بسیاری از اینگونه دانش آموزان متأسفانه برچسب کودن، کم ذهن، عقب مانده و امثال آن زده می شود که هیچکدام صحیح نیستند و با قاطعیت می توان گفت که اگر این مشکلات به موقع و به جا تشخیص داده شوند قابل درمان هستند؛ افرادی چون آلبرت انشتین نابغه ریاضی، توماس ادیسون مخترع و مبتکر و نابغه آمریکایی، آگوست رودین مجسمه ساز بزرگ فرانسه، لئوناردو داوینچی و بتهون همگی دچار اختلالات یادگیری بودند.

اخیراً توجه زیادی به دانش آموزانی که چالشهایی در یادگیری فعالیتهای آموزشی دارند لحاظ شده است. والدین، مربیان و پژوهشگران از همان اوایل دوره پیش دبستانی شاهد سردرگمی برخی از دانش آموزان در یادگیری مهارتهای خواندن و نوشتن هستند، که به عنوان تکلیف به آنها داده می شود. به همین جهت حوزه اختلال یادگیری موقعیتی ویژه دارد که می تواند ضمن شناسایی این کودکان به درمان و یا کاهش این اختلال در بین دانش آموزان، کمک های اساسی نماید.

در ایران از سال ۱۳۷۳ از سوی وزارت آموزش و پرورش مراکز آموزشی و توانبخشی دانش آموزان دچار مشکلات ویژه یادگیری ایجاد گشت و در آن اینگونه دانش آموزان در کنار تحصیل در مدارس عادی برای رفع مشکلات خاص یادگیری از خدمات ویژه پاره وقت بهره مند می شوند.

بیش از یک قرن است که متخصصان علوم تربیتی و روانشناسی و گفتار درمانی در پی تشخیص و درمان مشکلات این قبیل کودکان بوده اند. بیش از شصت تعریف برای اختلالات یادگیری وجود دارد که در ادامه به برخی از این تعاریف اشاره می شود: یکی از معروفترین این تعاریف عبارتست از: اختلال در یک یا چند فرآیند روانی پایه به درک یا استفاده از زبان شفاهی یا کتبی مربوط می شود و می تواند به شکل عدم توانایی کامل در گوش کردن، فکر کردن، صحبت کردن، خواندن، نوشتن، هجی کردن یا انجام محاسبه های ریاضی ظاهر شود.

در سال ۱۹۶۸ یک تعریف به وسیله کمیته مشورت ملی در مورد کودکان ناتوان در گزارش سالیانه آنها به کنگره به عمل آمد " کودکان ناتوان در یادگیری در یک یا چند فراگرد اساسی روانی در ارتباط با فهمیدن یا کاربرد زبان شفاهی یا کتبی ناتوانی نشان می دهند تظاهرات این ناتوانی ممکن است به صورت اختلال در گوش دادن، فکر کردن، سخن گفتن، خواندن، نوشتن هجی کردن یا حساب باشد. این اختلالات را نتیجه شرایطی دانسته اند که شامل نقائص ادراکی، ضایعه مغزی، اختلال جزئی در کارکرد مغز، نارساخوانی، اختلال گویایی و غیره است. ناتوانی یادگیری این کودکان از نوع مشکلاتی نیست که مربوط به بینایی، شنوایی، یا نقائص حرکتی، عقب ماندگی ذهنی پریشانی عاطفی و یا کمبود امکانات محیطی باشد. (فریاری و ورخشان، ۱۳۶۷ ص ۲۴ تا ۲۶)

از جمله اختلالات یادگیری که بسیار شایع بوده و در اکثر مدارس از این گونه قبیل دانش آموزان پیدا می شود، اختلال خواندن و نوشتن است. دانش آموزانی که این اختلال را دارند، بعضی از ویژگیهای زیر را از خود نشان می دهند

- ۱- ناتوانی در یادگیری و یادآوری کلماتی که دیده اند.
- ۲- آینه نویسی دارند یعنی بعضی حروف کلمات را برعکس از آخر به اول می نویسند. مثلاً کلمه (سارا) را (راسا) می نویسند .
- ۳- در هجی کردن کلمات مشکل دارند.
- ۴- اشکال در سازماندهی مواد و مطالب نوشتاری
- ۵- اشکال در یافتن کلمات صحیح برای برقراری ارتباط گفتاری یا نوشتاری
- ۶- قاطی کردن حروف کلمات، معکوس خواندن حروف و کلمات.
- ۷- ضعف توانایی در خواندن کلمات، ضعف در حافظه دیداری جهت ارتباط علائم زبانی
- ۸- اشکال در تخیل و تجسم کلمات، اشکال در ذخیره سازی و بازیابی اسامی حروف نوشته شده.
- ۹- از خواندن و نوشتن لذت نمی برند.
- ۱۰- اشکالات در نوشتن دیکته، اشکال در اعمال آنچه نسبت به موقعیت های اجتماعی یا یادگیری خوانده شده است .
- ۱۱- خط ناخوانا، پریشانی در استفاده از حروف و جایگزینی حروف همخوان مانند همپازی به جا همبازی.
- ۱۲- نسنجیدگی و بیقراری در استفاده از دست.

ورنوبا تحقیقات گسترده عوامل اختلال خواندن و نوشتن را به شرح زیر معرفی کرد:

- ۱- عدم آمادگی برای خواندن، عقب ماندگی عمومی رشد گفتار و اشکالات گفتاری
- ۲- معلولیت های جسمانی مانند اشکالات دیداری و شنیداری،
- ۳- محدودیت واژه ها
- ۴- نیروی زیستن ناکافی،
- ۵- معلولیت های فرهنگی و اجتماعی
- ۶- عوامل شخصیتی (اشکالات عاطفی و سازگاری)، عوامل اجتماعی، عوامل محیطی
- ۷- عدم توجه به مدرسه و تغییر مکرر مدرسه یا آموزگار، شرایط نامساعد خانه
- ۸- روش های آموزشی ناقص و تشکیلات ناقص مدرسه، محتوای ناکافی متن خواندنی که حاوی ارزش باشد.
- ۹- اشکال در درک موقعیت فضایی، عدم برتری جانبی، اختلال در قدرت حرکت
- ۱۰- تشخیص ضعیف بین تصاویر مشابه اگر چه بچه ها به طور طبیعی و به طور نرمال می شنوند، اما در نهایت، در ادراک کلمات یا حروف، برای این که آن ها را به نظم، ترتیب و قانون صحیح در بیاورند، با دشواری کامل مواجه هستند. (ب) را با (پ) چنان قاطی و اشتباه می کنند که کلمات مشابه ساخته شده از حروف های ب و پ شنیداری و بینایی، حتی از نظر دستور آموزشی و پرورشی، کاملاً در هم و پر اشتباه خواهد شد. هجی کردن به اشتباه صورت می گیرند و حروف یک کلمه را پس و پیش مشاهده می کنند. اگر چه این دانش آموزان هوش متوسط، هوش نرمال یا هوش فرا دارند، ولی در صورت توجه

نکردن به قابلیت های خلاقانه و هنرمندانه ی این بچه ها، آن ها را در مسیر ناتوانی، ناامیدی و کسب نکردن موفقیت و گنگی در یادگیری های دیگر قرار می دهیم و مشکلات رفتاری و هیجانی غیر واقعی را به عنوان مجموعه ای از اختلالات برای این بچه ها تحفه آور می شویم.

با توجه به آنچه ذکر گردید یکی از مهمترین اختلالات کودکان اختلال دیکته است. و یکی از عوامل مهم به وجود آورنده این اختلال می تواند شرایط حاکم در کلاس درس به رهبری آموزگار مربوطه باشد. لذا با این تفاسیر گروه آموزشی و توانبخشی همسو شهرستان ایزده بر آن شده تا به بررسی تأثیر آموزش معلمان بر کاهش اختلال دیکته بپردازد. ما درصدد آنیم تا با استفاده از آموزش هایی در زمینه اختلال درس دیکته به معلم مربوطه، تغییرات اساسی در نمرات دیکته دانش آموزان پایه دوم را شاهد باشیم.

اختلالات درس دیکته می تواند شامل موارد گوناگونی باشد. که جدول زیر به انواع آنها، چند مثال و چند راهکار درمانی اشاره شده است.

انواع اختلال	مثال	راهکار درمانی
نارسا نویسی	کلمه را طوری می نویسد که یا خوانده نمی شود یا با املا درست فاصله زیاد دارد	اصلاح نحوه مداد گرفتن- مهارت دست ورزی- پیچ و مهره - خط خطی کردن
وارونه نویسی	بابا را رو به روبه پایین می نویسد	نام بردن اعضای بدن خود- جدا کردن و بستن اجزای یک عروسک و ..
قرینه نویسی	بابا را از چپ به راست می نویسد	مربی جلوی کودک می ایستد و با هم دست راست یا چپ و ... را تکان می دهند - بازی نقطه چین
حافظه دیداری	گزند را گذند حسن را هسن می نویسد	نگاه کردن به کلمات و یا تصاویر برای چند لحظه سپس سوال کردن در مورد آنها- نوشتن اشکال مختلف صداها
تمیز دیداری	در را ذر یا گل را کل می نویسد	تصویرسمت چپ را در تصاویر سمت راست بیابد- در بین حروف حرف خاصی را نشان دهد و...
حساسیت شنیداری	تلویزیون را تلفیزیون	بازی تلفن نخی- شنیدن و بیان صداها- حدس زدن اینکه درون قوطی که در حال تکان خوردن است چه می باشد.
بی دقتی	نهفته را نههفه یا نههفته می نویسد	پیدا کردن اختلافات اشکال- پیدا کردن دندانها، نقطه ها و سر کش های اضافی

شواهد: (۱)

با توجه به اهمیت بحث اختلالات یادگیری و آمار بالای دانش آموزان شهرستان ایزده و عدم آگاهی همکاران از زمینه های کاری مرکز اختلالات و هم چنین تازه تأسیس بودن این مرکز در شهرستان، بر آن شدیم تا به اتفاق همکاران شاغل در مرکز آموزشی و توانبخشی همسو جلسه ای را برگزار نماییم.

جلسه ی اول: در این جلسه که در تاریخ ۹۴/۸/۳۰ برگزار گردید ابتدا همکاران ضمن معرفی خود به زمینه ها، عوامل و مشکلات آموزشی و پرورشی شهرستان شهرستان پرداختند. که از جمله موارد مورد نظر همکاران می توان به موارد زیر اشاره نمود:

- ۱- عدم آگاهی همکاران در مورد برخورد با کودکان دارای اختلال یادگیری، و آموزش همکاران در این زمینه ها
- ۲- بررسی علل ضعف پایه دانش آموزان منطقه

- ۳- علل و عوامل ایجاد کننده کلاسهایی با حجم بالای دانش آموزی
- ۴- مشکلات مدارس روستایی و چند پایه
- ۵- آموزش نادرست ضرب در پایه سوم ابتدایی
- ۶- عدم خلاقیت همکاران در تمرینات و تکالیف دانش آموزان
- ۷- ضعف خوانداری دانش آموزان حتی در پایه های بالا
- ۸- ضعف نوشتاری دانش آموزان حتی در پایه های بالا
- ۹- و

در این جلسه بعد از بحث و گفتگو در مورد مسئله، به این نتیجه رسیدیم که موضوع اصلی ما در زمینه اقدام پژوهی : (آموزش معلمان) در زمینه اطلاع رسانی و اجرای اطلاعات در کلاس درس باشد. این جلسه با موضوعات مطرح شده در بالا به پایان رسید و مقرر شد در جلسه ی بعد به نکات ریزتری اشاره شود.

جلسه ی دوم: در این جلسه که در تاریخ ۹۴/۹/۲ برگزار گردید همکاران روی موضوع انتخابی یعنی آموزش به همکاران بیشتر و دقیق تر بحث نمودند و مقرر گردید با توجه به این که موضوع کلی است، آن را جزیی تر نمایند. با توجه به اینکه آمار همکاران ابتدایی شهرستان در حدود ۸۰۰ نفر بودند، سعی در انتخاب یک نمونه کوچک تر که معرف جامعه باشد، نمایند. در این جلسه وظایف هر یک از همکاران در زمینه اجرای این طرح مشخص گردید.

جلسه سوم: در این جلسه که در تاریخ ۹۴/۹/۸ برگزار گردید، و با توجه به این که از نظر کارشناسان و صاحبان نظران در زمینه تحلیل های آماری استفاده شده بود، مقرر گردید که به جای آموزش همه همکاران، و با توجه به نوع طرح، از دو گروه آزمایش و کنترل در انجام این طرح استفاده شود.

پس از بحث و گفتگو به این نتیجه رسیدیم که دو گروه ما، دو کلاس درس پایه دوم ابتدایی یک مدرسه باشند که از جهت های زیر تقریباً مشابه باشند:

- هر دو کلاس پسرانه باشند
 - هر دو آموزگار دارای سنوات خدمت تقریباً مشابه باشند
 - هر دو آموزگار دارای مدرک تحصیلی برابر باشند
 - هر دو کلاس تقریباً به یک میزان دارای دانش آموزان دچار اختلال یادگیری باشند.
 - آمار هر دو کلاس تقریباً یکسان باشد
 - فضای فیزیکی هر دو کلاس از نظر مساحت، نور، گرما و سرما و سر و صدا تقریباً مشابه باشند.
- در این طرح یک کلاس را به عنوان گروه آزمایش انتخاب شد و مقرر گردید تا به آموزش همکار مربوطه در زمینه مسائل و عوامل ایجاد کننده اختلالات یادگیری و شیوه های بر طرف نمودن و یا به حداقل رساندن آنان مبادرت نماییم. و گروه دیگر به عنوان گروه کنترل در نظر گرفته شود تا نتایج حاصله از گروه آزمایش را با این گروه مقایسه نماییم.
- قبل از شروع کار آزمونی از هر دو گروه برای سنجش آغازین در درس املا گرفته شود. و بعد از دو ماه آموزش همکار در کلاس گروه آزمایش، دوباره آزمونی از هر دو گروه گرفته و نتایج هر دو گروه با هم مقایسه گردد. در این جلسه همکاران بر روی مدت زمان آموزش همکار و محتوای آموزشی بحث و تبادل نظر کردند. و روال اداری کار نیز مشخص شد.
- در مراحل بعدی پیش آزمونی از هر دو کلاس گرفته شد و با توجه به اهمیت موضوع از مدیر مدرسه، معلم مربوطه و چند تن از دانش آموزان در این زمینه بحث و گفتگو شد که خلاصه ای از شواهد ۱ که شامل عکس ها و فیلم های پیش آزمون، صحبت های مدیریت محترم دبستان، معلم محترم کلاس مربوطه و چند دانش آموز بر روی سی دی ضمیمه موجود می باشد.

گرد آوری اطلاعات:

با هماهنگی اداره آموزش و پرورش شهرستان ایذه و با گرفتن اطلاعاتی در زمینه مدارس و معلمان شاغل و تعداد پایه ها و تعداد دانش آموزان هر پایه، مدرسه مورد نظر جهت اجرای این طرح مشخص گردید. این مدرسه (دبستان امام علی (ع)

شهرستان ایذه) دارای دو پایه دوم ابتدایی با معلمان تقریباً هم سابقه و تعداد دانش آموز مساوی بودند که تقریباً در تعداد دانش آموز دارای اختلال درس دیکته نیز نزدیک به هم بودند. از مدیر دبستان، معلمین مربوطه اطلاعات مورد نظر کسب شد. با استفاده از پیش آزمون درس دیکته که از دو کلاس آزمایش و کنترل به عمل آمد، تعداد دانش آموزان دارای اختلال در هر دو کلاس مشخص گردیدند. که همانطور که در بالا اشاره شد تعداد دانش آموزان دارای اختلال درس دیکته این دو کلاس تقریباً برابر بودند.

در مرحله بعد و پس از آموزشهای لازم که همکاران ما برای معلم کلاس آزمایش در نظر گرفتند. معلم مربوطه را با انواع اختلال، علل و عوامل به وجود آورنده و راهکارهای درمانی آن آشنا کردند و در پایان طرح و پس از آن که معلم گروه آزمایش مسائل آموزش دیده را در کلاس درس اجرا نمود، طی یک پس آزمون دوباره اختلال درس دیکته در هر دو کلاس مورد بررسی قرار گرفت. که در پیوست ها به مواردی از آنها پرداخته ایم.

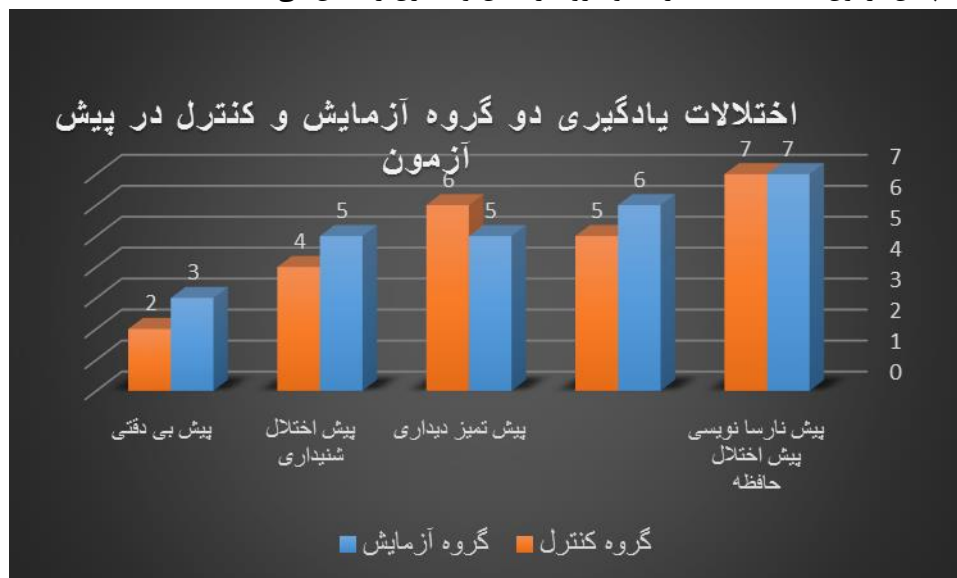
در طی اجرای طرح از وجود مدیر دبستان، معلمین مربوطه، دانش آموزان و اولیاء آنان در گردآوری اطلاعات مورد نظر کمک گرفته شد.

تجزیه و تحلیل داده ها:

جدول ۱: تفاوت پیش آزمون اختلالات یادگیری دو گروه آزمایش و کنترل را نشان می دهد.

گروه ها	وضعیت	نارسا نویسی	اختلال حافظه دیداری	تمیز دیداری	حساسیت شنیداری	بی دقتی
آزمایش	سالم	۲۹	۳۰	۳۱	۳۱	۳۳
	دارای اختلال	۷	۶	۵	۵	۳
کنترل	سالم	۲۹	۳۱	۳۰	۳۲	۳۴
	دارای اختلال	۷	۵	۶	۴	۲

نمودار ۱: تفاوت پیش آزمون اختلالات یادگیری دو گروه آزمایش و کنترل را نشان می دهد.

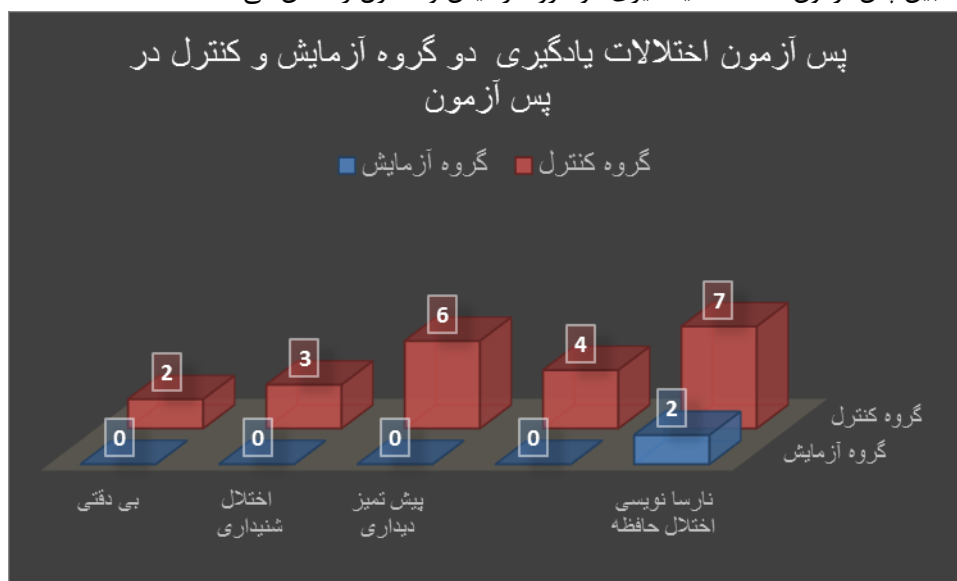

همان گونه که در جدول و نمودار ۱ مشاهده می شود بین پیش آزمون اختلالات یادگیری دو گروه تفاوت چندانی وجود ندارد

جدول ۲: تفاوت بین پس آزمون اختلالات یادگیری دو گروه آزمایش و کنترل را نشان می دهد.

گروه ها	وضعیت	نارسانو نویسی	اختلال حافظه دیداری	تمیز دیداری	حساسیت شنیداری	بی دقتی
آزمایش	سالم	۳۴	۳۶	۳۶	۳۶	۳۶
	دارای اختلال	۲	۰	۰	۰	۰
کنترل	سالم	۲۹	۳۲	۳۰	۳۳	۳۴
	دارای اختلال	۷	۴	۶	۳	۲

نمودار ۲: تفاوت بین پس آزمون اختلالات یادگیری دو گروه آزمایش و کنترل را نشان می دهد.

همان گونه که در جدول و نمودار ۲ مشاهده می شود تفاوت بین اختلالات یادگیری دو گروه در پس آزمون بسیار فاحش است و اختلالات یادگیری در بین گروه کنترل بیشتر از گروه آزمایش است.

هدف اصلی:

آموزش معلم در کاهش اختلالات یادگیری در درس دیکته دانش آموزان پایه دوم دبستان تأثیر معناداری می گذارد.

فرضیه ها: (اهداف فرعی)

فرضیه ۱: آموزش معلم در کاهش اختلال نارسانو نویسی درس دیکته دانش آموزان پایه دوم دبستان تأثیر معناداری می گذارد.
فرضیه ۲: آموزش معلم در کاهش اختلال حافظه دیداری درس دیکته دانش آموزان پایه دوم دبستان تأثیر معناداری می گذارد.
فرضیه ۳: آموزش معلم در کاهش اختلال تمیز دیداری درس دیکته دانش آموزان پایه دوم دبستان تأثیر معناداری می گذارد.
فرضیه ۴: آموزش معلم در کاهش اختلال حساسیت شنیداری درس دیکته دانش آموزان پایه دوم دبستان تأثیر معناداری می گذارد.

فرضیه ۵: آموزش معلم در کاهش اختلال بی دقتی درس دیکته دانش آموزان پایه دوم دبستان تأثیر معناداری می گذارد.

جدول ۳: تأثیر آموزش معلم در کاهش اختلالات یادگیری در درس دیکته دانش آموزان پایه دوم دبستان را به روش کایسکور نشان می دهد

گروه ها	فراوانی	نارسا نویسی	اختلال حافظه دیداری	تمیز دیداری	حساسیت شنیداری	بی دقتی
آزمایش	۳۶	CHI- QUAR=3/17 DF=1 P=0/05	CHI- QUAR=4/24 DF=1 P=0/04	CHI- QUAR=6/54 DF=1 P=0/011	CHI- QUAR=3/13 DF=1 P=0/05	CHI- QUAR=2/06 DF=1 P=0/15
کنترل	۳۶					

تفسیر نتایج:

همان گونه که در جدول ۳ مشاهده می شود تفاوت بین اختلال یادگیری نارسا نویسی دانش آموزان گروه آزمایش و کنترل (CHI- QUAR=3/17 و P=0/05) که در سطح $P<0/05$ معنادار است این نتایج نشان می دهد که آموزش معلمان در کاهش اختلالات یادگیری نارسا نویسی در درس دیکته دانش آموزان پایه دوم دبستان تأثیر معناداری می گذارد بنا بر این فرضیه اول تأیید می شود.

همان طور که در جدول ۳ مشاهده می شود تفاوت بین اختلال یادگیری حافظه دیداری دانش آموزان گروه آزمایش و کنترل (CHI- QUAR=4/24 و P=0/04) که در سطح $P<0/05$ معنادار است این نتایج نشان می دهد که آموزش معلمان در کاهش اختلالات یادگیری حافظه دیداری در درس دیکته دانش آموزان پایه دوم دبستان تأثیر معناداری می گذارد بنا بر این فرضیه دوم تأیید می شود.

همان گونه که در جدول ۳ مشاهده می شود تفاوت بین اختلال یادگیری تمیز دیداری دانش آموزان گروه آزمایش و کنترل (CHI- QUAR=6/54 و P=0/011) که در سطح $P<0/05$ معنادار است این نتایج نشان می دهد که آموزش معلمان در کاهش اختلالات یادگیری تمیز دیداری در درس دیکته دانش آموزان پایه دوم دبستان تأثیر معناداری می گذارد بنا بر این فرضیه سوم تأیید می شود.

همان گونه که در جدول ۳ مشاهده می شود تفاوت بین اختلال یادگیری حساسیت شنیداری دانش آموزان گروه آزمایش و کنترل (CHI- QUAR=3/13 و P=0/05) که در سطح $P<0/05$ معنادار است این نتایج نشان می دهد که آموزش معلمان در کاهش اختلالات یادگیری حساسیت شنیداری در درس دیکته دانش آموزان پایه دوم دبستان تأثیر معناداری می گذارد بنا بر این فرضیه چهارم تأیید می شود.

تفاوت بین اختلال یادگیری بی دقتی دانش آموزان گروه آزمایش و کنترل (CHI- QUAR=2/06 و P=0/15) که در سطح $P<0/05$ معنادار نیست این نتایج نشان می دهد که آموزش معلمان در کاهش اختلالات یادگیری بی دقتی در درس دیکته دانش آموزان پایه دوم دبستان تأثیر معناداری نمی گذارد بنا بر این فرضیه پنجم مورد تأیید قرار نمی گیرد و رد می شود.

با توجه به جدول شماره ۳ و تفسیر فرضیات پنج گانه ای که در بالا به آنها اشاره گردید، چهار فرضیه اول تأیید و فرضیه آخر رد می شود بنابراین می توان گفت که طرح پژوهشی با عنوان تأثیر آموزش معلمان بر کاهش اختلالات درس دیکته پایه دوم دبستان مورد تأیید قرار می گیرد.

انتخاب راه حل ها:

طی جلساتی که در مرکز اختلالات همسو شهرستان ایذه با همکاران گرامی گرفته شد، از بین موضوعات مختلف بحث آموزش همکاران انتخاب گردید. (شواهد ۱). و برای حل بهتر این مسئله راه حل های مختلف بررسی گردید، از آنجا که محققین توانایی دست کاری خیلی از مؤلفه ها را نداشتند به شکل شبه آزمایشی کار پیش رفت. و به این شیوه مراحل زیر صورت گرفت.

در ابتدا بحث آموزش همه همکاران شهرستان مد نظر قرار گرفت که با توجه به تعداد زیاد همکاران این راه منتفی گردید و یک مدرسه و یک پایه خاص انتخاب گردید. و دو کلاس تقریباً همسان در بین پایه های این دبستان (پایه دوم) به عنوان گروه آزمایش و کنترل انتخاب گردید

آنگاه برنامه طوری طراحی شد که یکی از همکاران در کلاس درس خانم خدیوی حضور یابند و نکات لازم را به او و دانش آموزان گوشزد نمایند، که با توجه به ملاحظات قانونی و اخلاقی، و عدم ایجاد اختلال در نظم مدرسه؛ برنامه به شکل آموزش همکار در ساعات استراحت (زنگ های ورزش و ...) تغییر یافت.

در مراحل بعدی کار علاوه بر تأکید بر پیش آزمون و پس آزمون، شواهدی از راه مشاهده و مصاحبه در طول طرح با مدیریت دبستان، معلم مربوطه، اولیا، خود دانش آموزان و بررسی دفاتر املا صورت گرفت تا به اعتبار بخشی این طرح بیفزاید.

در مرحله آموزش همکار قرار بود که به صورت دوره ای از وجود همه همکاران در روند طرح در دبستان استفاده شود، که با توجه به اینکه همکار پایه دوم دبستان خانم خدیوی بودند و برای رعایت شئون اخلاقی، این امر به تنها همکار خانم شاغل در طرح واگذار گردید تا ایشان امر آموزش به همکار را اجرا نمایند.

مباحث مربوط به آموزش همکاران در درس دیکته دارای گستره ی زیادی بود که از بین آنها مواردی از جمله: مشخص نمودن دانش آموزان دارای اختلال نارسا نویسی، دانش آموزان دارای اختلال حافظه دیداری، اختلال تمیز دیداری، اختلال حساسیت شنیداری و اختلال بی دقتی و همچنین آموزش علائم اختلالات دیکته به معلم گروه آزمایش و آموزش راهکارهای درمانی اختلالات دیکته ارائه گردید.

اعتبار بخشی راه حل ها:

پس از اجرای این اقدام پژوهی و با تکرار این کار توسط همکاران دیگر که در کارگاههای آموزشی ویژه که توسط اعضای مرکز اختلالات برگزار گردید، و با توجه به باز خوردهایی که از آنها در این زمینه گرفته شد، شاهد کاهش اختلالات دیکته در دانش آموزان بودیم. هر چند از نظر آماری، سبک آموزش و گروههای در نظر گرفته متفاوت بودند اما می توان گفت در همه کلاسها با آموزش همکاران معلم، کاهش چشم گیری در تعداد دانش آموزان دچار اختلالات یادگیری درس دیکته رقم خورد.

از طرفی دانش آموزانی که به مرکز اختلالات مراجعه می کردند و درس دیکته مشکل داشتند با همین روش کار توسط همکاران بسیاری از مسئله و مشکلات درس دیکته آنها برطرف و یا به حداقل رسید.

با تماسها و بازدیدهایی که از سایر مراکز اختلالات در استان از جمله مرکز گلهای ولایت اهواز طی چند مرحله صورت گرفت، اجرای چنین روشهایی توسط همکاران به کاهش اختلالات درس دیکته منجر گردیده بود.

اجرای راه حل ها:

در ابتدا دانش آموزان دارای اختلالات نارسا نویسی، حافظه دیداری، حساسیت شنیداری، تمیز دیداری و بی دقتی را به وسیله یک پیش آزمون درس املا در هر دو کلاس آزمایش و کنترل را مشخص نمودیم. سپس معلم کلاسی را که به عنوان گروه آزمایش مشخص نموده بودیم را تحت آموزشهای مربوط به اختلالات یادگیری درس دیکته قرار دادیم و او را در چند جلسه با انواع اختلال و راهکارهای تشخیص و درمان آنها آشنا نمودیم.

معلم مربوطه (معلم کلاس آزمایش) طی چند ماهی که فرصت داشت، موارد آموزش دیده را در کلاس درس پیاده نمود و دانش آموزان دارای هر کدام از انواع اختلالات دیکته را علاوه بر طبقه بندی، تحت آموزشهای لازم قرار داد. همچنین در مواردی که به تنهایی نمی توانست از عهده آن بر آید از راهنمایی ها و نظرات گروه توانبخشی همسو نیز استفاده می کرد.

به عنوان مثال دانش آموزانی که در قسمت نارسا نویسی اختلال داشتند، به همکار توصیه شد که برای درمان این اختلال مداد و کاغذ در اختیار این دانش آموزان قرار دهد تا با خط خطی کردن مشکل برطرف شود. اما با توجه به گزارش معلم و اولیا مبنی بر عدم پیشرفت، وسایل بازی درمانی و اسباب بازی هایی که دارای پیچ و مهره های پلاستیکی و قطعات جداشدنی بودند برای ساخت وسایل مختلف با آنها در اختیار این دانش آموزان قرار گرفت که علاوه بر بازی و سرگرمی موجب تقویت عضلات و هماهنگی چشم و انگشتان گردید و در نتیجه به درست نویسی منجر شد.

پس از دو ماه آموزش و کاربست معلم کلاس آزمایش، املایی تحت عنوان پس آزمون از هر دو کلاس آزمایش و کنترل گرفته شد که خوشبختانه همان طور که پیش بینی می شد گروه آزمایش نسب به گروه کنترل تغییرات مثبت و چشم گیری داشتند و اکثر اختلالات یادگیری درس دیکته آنها بر طرف گردید.

نتیجه گیری:

اختلالات درس دیکته از شایع ترین نوع اختلالات یادگیری محسوب می شوند که معمولاً در تمام مدارس به خصوص مدارس ابتدایی و به ویژه در کلاسهای اول تا سوم بیشتر نمایان هستند. از این رو معلمان در کاهش و یا درمان این نوع اختلال می توانند نقش بسیار مؤثری داشته باشند؛ به شرطی که آموزشهای لازم را در این زمینه ها ببینند و با این اختلالات آشنایی هر چند مختصری داشته باشند.

اقدام پژوهی که در همین زمینه انجام گرفت نشان داد که می توان با آموزش دادن معلمان، به خصوص معلمان پایه های پایین، درصد قابل ملاحظه ای از دانش آموزان دارای اختلال یادگیری را علاوه بر تشخیص، درمان نیز کرد. زیرا طی این پژوهش که با عنوان تأثیر آموزش معلم بر کاهش اختلال درس دیکته دانش آموزان پایه دوم اجرا گردید و نتایج حاصله در قسمت تجزیه و تحلیل داده ها، بین دو گروه آزمایش که آموزشهای لازم را در این زمینه کسب کرده و گروه کنترل در پس آزمون درس دیکته دانش آموزان، تفاوت فاحشی مشاهده گردید.

از جمله نتایج دیگر این طرح که همکاران ما به آن دست یافتند، علاوه بر آموزش همکاران در زمینه کاهش اختلالات درس دیکته، استفاده از وسایل و ابزار لازم در جهت بر طرف کردن این معضل می باشد. ابزاری که حتی خود خانواده ها می توانند به راحتی در اختیار بچه ها قرار دهند و در کاهش خیلی از این گونه اختلالات مؤثر واقع گردد.

وجود مراکز تحت عنوان مراکز اختلالات یادگیری در هر شهرستان می تواند علاوه بر دادن اطلاعات لازم به همکاران، در کاهش اختلالات دانش آموزان تأثیرات بسزایی دارد.

همچنین وجود مدیرانی لایق و با انگیزه و معلمانی دلسوز که فراتر از وظیفه جهت رفع مشکلات دانش آموزان با محققان و پژوهشگران همکاری لازم را داشته و دارند، می تواند از بروز خیل عظیمی از مشکلات آموزشی به خصوص بحث اختلالات یادگیری از جمله اختلال درس دیکته بکاهد.

شواهد ۲:

برگه های پس آزمون دانش آموزان،

تفسیر نتایج آزمونهای گرفته شده،

نظر مدیریت محترم دبستان،

نظر معلم محترم پایه مربوطه،

نظر معاونت محترم آموزشی دبستان،

برخی از اولیای دانش آموزان دارای اختلال درس دیکته

و مشاهده دفاتر املا دانش آموزان

همه گواه بر کاهش و یا برطرف شدن اختلالات درس دیکته دانش آموزان بوده است. که در قسمت پیوست ها به آنها پرداخته شده است.

ارزیابی نهایی و تعیین اعتبار:

با توجه به نتایج بدست آمده از این اقدام پژوهی که در قسمت تجزیه و تحلیل داده ها آمده و با توجه به نظر مدیر دبستان، معلم مربوطه، دانش آموزان، مشاهده دفاتر املا و همچنین نظر مربیان امر اختلالات یادگیری همسو شهرستان ایزه که خود نیز با چنین دانش آموزانی در مرکز روبرو بوده و به حل این مشکلات با روشهای ذکر شده پرداخته اند، می توان گفت که راه حل های ارائه شده در جهت بر طرف کردن مشکل اختلالات درس دیکته، توانسته است به طور چشم گیری این گونه اختلالات را کاهش و یا بر طرف نماید.

پیشنهادات:

- با توجه به تجربیات، و نتایج بدست آمده از این طرح پیشنهادات زیر ارائه می گردد:
- ۱- برگزاری کلاسهای توجیهی برای مدیران مدارس در زمینه اختلالات یادگیری
 - ۲- برگزاری گارگاههای آموزشی برای معلمان دوره ابتدایی
 - ۳- گنجانیدن درسی تحت عنوان اختلالات یادگیری برای دانشجویان تربیت معلم
 - ۴- برگزاری کلاسهای ضمن خدمت برای معلمان دوره ابتدایی تحت عنوان اختلالات یادگیری
 - ۵- تجهیز نمودن مراکز اختلالات یادگیری شهرستان ها به وسایل و ابزار مورد نیاز
 - ۶- معرفی و یا نشر کتابهای مفید در این زمینه بین معلمان و مدیران
 - ۷- هم اندیشی مدیران و معاونین آموزش و پرورش شهرستان ها با مربیان مراکز اختلالات یادگیری در زمینه های مربوطه
 - ۸- تشویق و ترغیب دانش آموزان دارای اختلال از طرف مدارس به سمت مراکز اختلال یادگیری
 - ۹- توجیه دقیق والدین دانش آموزان دارای اختلال، به منظور عدم برچسب زنی های غیر واقعی و هدایت آنها به سمت مراکز اختلال یادگیری
 - ۱۰- ارج نهادن و تشویق مدیران مدارس جهت همکاری بیشتر با مراکز اختلالات یادگیری

پیوست ها:

کلیه ی عکس ها و فیلم های گرفته شده از زمان شروع این اقدام پژوهی تا زمان خاتمه و نتیجه گیری این طرح بر روی سی دی موجود ضمیمه می باشد.

منابع:

- ۱- اچ ایلوارد، الیزابت واربراون، فرانک (۱۳۷۷) تشخیصو ساماندهی ناتوانی های یادگیری، ترجمه: رضا برادری، ناشر: سازمان آموزش و پرورش استثنایی، چاپ اول
- ۲- تبریزی، مصطفی (۱۳۸۰) درمان اختلالات خواندن. انتشارات: گفتمان خلاق، چاپ آروین، چاپ اول
- ۳- تبریزی، مصطفی وهمکاران. (۱۳۹۱) درمان اختلالات دیکته نویسی. انتشارات فراروان
- ۴- جلیل آبکنار، سمیه و عاشوری، محمد، (۱۳۹۲) نکته های کاربردی برای آموزش دانش آموزان با اختلال یادگیری ، تعلیم و تربیت استثنایی، سال سیزدهم ۱۳۹۲ شماره ۳ پیاپی ۱۱۶
- ۵- دلاکاتو، کارل (۱۳۶۸) اختلال خواندن، ترجمه: فاطمه سرحدی زاده، تهران: چاپ اول.
- ۶- فریار، اکبر و رخشان، فریدون. (۱۳۷۹) ناتوانی های یادگیری تهران انتشارات مبنا
- ۷- تجربیات گروه آموزشی اختلالات یادگیری همسو شهرستان ایذه
- ۸- اسناد و مدارک دبستان امام علی (ع) شهرستان ایذه